

Carl Friderichsen og pædiatriens etablering

Museumsinspektør Søren Bak-Jensen

Carl Friderichsen var gennem en menneskealder en central figur i dansk pædiatri. Han blev født i København i 1886, studerede medicin ved Københavns Universitet og modtog sin kandidatgrad i 1912. Efter udlandsophold i Tyskland, Frankrig og England samt kortere ansættelser ved hospitaler i København besluttede *Friderichsen* sig for at hellige sig arbejdet med de særlige forhold omkring børns sygdomme og deres helbredelse [1].

Pædiatri var et område, der havde været lavt prioriteret af det offentlige sundhedsvæsen, men som i starten af 1900-tallet nød stigende opbakning. Siden midten af 1800-tallet havde der eksisteret private børnehospitaler, og der var en udbredt opfattelse af, at omsorgen for denne patientgruppe ikke var en offentlig sag. Imidlertid opnåede det i 1879 oprettede Dronning Louises Børnehospital i København under ledelse af *Harald Hirschprung* (1830-1916) både international og national anerkendelse som en veldrevet og nyttig institution. Det medvirkede til at fremme pædiatrien i Danmark, og i 1910 blev der med indvielsen af Rigshospitalets børneafdeling for første gang oprettet en pædiatrisk afdeling under det offentlige hospitalsvæsen (**Figur 1**). Afdelingen blev ledet af *Carl Edvard Bloch* (1872-1952), der i 1916 også blev professor i pædiatri [2].

I januar 1917, da *Friderichsen* arbejdede som 2. reserve-læge på Rigshospitalets børneafdeling, observerede han, hvordan en seks måneder gammel dreng døde som følge af akut degeneration af binyrene på grund af blødninger. Døden indtraf kun få timer efter, at de første symptomer, primært små blødninger under huden, havde vist sig. *Friderichsen* un-

dersøgte journaler fra andre københavnske hospitaler og opdagede to lignende tilfælde. En gennemgang af den internationale litteratur ledte ham på sporet af 25 andre tilfælde, blandt andet den engelske læge *Rupert Waterhouses* (1873-1958) beskrivelse fra 1911 af en otte måneder gammel drengs død under lignende omstændigheder. Det var klart, at disse tilfælde adskilte sig fra binyreblødninger hos både børn og voksne, og *Friderichsen* havde derfor mistanke om, at der var tale om en hidtil ukendt form for binyreapopleksi. Han publicerede sine resultater på dansk i 1917 og anså infektion eller forgiftning for at være de sandsynlige årsager til blødningerne. Året efter blev resultaterne offentliggjort på tysk, og det skabte international opmærksomhed omkring denne type tilfælde. Lignende tilfælde blev rapporteret løbende i de følgende år, og i 1933 blev sygdommen navngivet Waterhouse-Friderichsens syndrom [1, 3].

Berømmelsen bragte prestige til dansk pædiatri, og *Friderichsen* fortsatte gennem sin karriere med at markere sig som en meget aktiv forsker med en lang række publikationer vedrørende diagnostik og behandling af blandt andet lungebetændelse, feberkrampe og A-vitamin-mangel. Forskningsarbejdet havde sit udgangspunkt i *Friderichsens* kliniske opgaver, primært som overlæge ved Sundby Hospitals børneafdeling gennem 25 år, men også i hans store private praksis, der indebar hvervet som læge for kongehusets børn [4]. I 1955, året før hans pension fra Sundby Hospital, kastede *Friderichsen* et udførligt tilbageblik på udforskningen af Waterhouse-Friderichsens syndroms årsager og behandling siden sin oprindelige publikation. Det var klart, at langt de fleste tilfælde skyldtes meningokokinfektion, men også at op mod 20% skyldtes andre infektioner. Vigtigst var det dog, at der var sket enorme terapeutiske fremskridt. Frem til 1938 havde alle kendte tilfælde været fatale, men først sulfonamider og senere penicillin havde muliggjort helbredelse, hvis behandlingen blev iværksat hurtigt [3].

Carl Friderichsen døde i 1982.

Korrespondance: *Søren Bak-Jensen*, Medicinsk Museion, Københavns Universitet, Fredericiagade 18, DK-1310 København K. E-mail: sbj@mm.ku.dk

Litteratur

1. Plum P. Carl Friderichsen. Acta Paediatr 1956;45:329-33.
2. Thamdrup E. Pædiatri i Danmark. København: Lægeforeningens forlag, 1994.
3. Varon J, Chen K, Sternbach, GL. Rupert Waterhouse and Carl Friderichsen: adrenal apoplexy. J Emerg Med 1998;16:643-7.
4. Melchior JC. Carl Friderichsen. Ugeskr Læger 1982;144:1733-4.

Patienter på Rigshospitalets børneafdeling, ca. 1920. Gengivet med tilladelse fra Medicinsk Museion.